7/1567

YÖRELİ

İVEDİ

T. C.
ÇEVRE VE ORMAN BAKANLIĞI
Araştırma Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı
Koordinasyon ve Mevzuat Dairesi Başkanlığı

SAYI : B.18.0.APK.0.03-02/090.01-30-94 8/1/2004

KONU : Sayın Dr. Muharrem TOPRAK'ın
Yazılı Soru Önergesi

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA
(Kanunlar ve Kararlar Dairesi Başkanlığı)

İLGİ : TBMM'nin 10/12/2003 tarih ve A.01.0.GNS.0.10.00.02-3797 sayılı yazısı.

İlgi yazı ekinde alınan İzmir Milletvekili Sayın Muharrem TOPRAK'ın "Gediz Deltası ve İzmir Kuş Cenneti'nin bulunduğu yörelerde yapılaşma ve moloz dökülmesi konusunun araştırılıp araştırılmadığına ilişkin" 7/1567 esas sayılı yazılı soru önergesi Bakanlığımızca incelenmiş olup, cevabı yazımız ilişikte gönderilmektedir.

Arz ederim.

Osman PEPE
Bakan

EKLER:
EK-1: Cevabı Yazı (4 Sayfa)

DAĞITIM:
Gereği :
Türkiye Büyük Millet Meclisi Başk.
(Kan.ve Kar. Dai.Başk.)

Bilgi:
Başbakanlık

T. C. Çevre ve Orman Bakanlığı APK Kurulu Başkanlığı Atatürk Bulvarı No: 153 Bakanlıklar/ANKARA
Tel: 417 77 22 Fax: 417 91 60 e-mail: apkkb-idsb@cevreorman.gov.tr

7/1567

İZMİR MİLLETVEKİLİ SAYIN MUHARREM TOPRAK'IN "GEDİZ DELTASI VE İZMİR KUŞ CENNETİNİN BULUNDUĞU YÖRELERDE YAPILAŞMA VE MOLOZ DÖKÜLMESİ KONUSUNUN ARAŞTIRILIP ARAŞTIRILMADIĞINA İLİŞKİN" 7/1567 ESAS SAYILI YAZILI SORU ÖNERGESİ HAKKINDA ÇEVRE VE ORMAN BAKANLIĞININ CEVABI

1, 2- Gediz Deltası, Kütahya İlinden doğarak, Manisa ve Uşak İllerinden geçtikten sonra İzmir sınırları içerisinde denize dökülen Gediz Nehrinin oluşturduğu bir deltadır. Bu nedenle, Deltanın sorunlarını Gediz Nehir Havzası ile birlikte ele almak gerekir.

Gediz Nehir Havzasında 12 İlçe merkezi ile Manisa, 4 İlçe merkezi ile İzmir, 1 İlçe merkezi ile Kütahya ve Merkez İlçesi ile Uşak İli bulunmaktadır. Gediz Nehri, Havza boyunca çeşitli endüstrilerden çıkan atıksular ve nüfus artışı nedeniyle artan evsel atıksuların yeterince arıtılmadan veya hiç arıtılmaksızın Nehir ve kollarına verilmesi, tarımda kullanılan ilaç ve gübrelerle kirlenen sulama sularının nehre karışması nedeni ile hızla kirlenmektedir. Gediz Nehri ve kollarına atıksularını veren sanayi kuruluşları Kemalpaşa ve Menemen İlçelerinde bulunmaktadır. Bu İlçelerde faaliyet gösteren ve atıksuyu bulunan sanayi kuruluşlarının (Menemen Deri Serbest Bölgesi ve Çiğli Atatürk Organize Sanayi Bölgesi dahil) arıtma tesisleri mevcut olup, bu işletmeler Bakanlığımız birimlerince haftanın 7 günü 24 saat denetlenmektedir.

Ancak, Havzada birden fazla idari yapının olması ve Havza bazında bir Yönetim Planının bulunmaması nedeni ile kirliliği önleme çalışmalarında istenen sonuçlar elde edilememektedir.

Gediz Havzası ve Deltası ile ilgili kurum-kuruluşlarca yapılan çalışmalarda işbirliğinin sağlanması amacıyla mülga İzmir Çevre İl Müdürlüğü koordinatörlüğünde 1997 yılından itibaren ilgili kurum ve kuruluşların katılımıyla çalışmalar başlatılmıştır.

Bu çerçevede; 13-14 Şubat 1997 tarihinde Gediz Deltası Planlama Toplantısı düzenlenmiştir. Havza içinde yer alan tüm sektör gruplarının, Kaymakam, Belediye Başkanları, ilgili kuruluş temsilcileri ve gönüllü kuruluşların davet edildiği toplantıda deltanın sorunları masaya yatırılmış, 2000'li yıllarda kullanım önceliklerinin neler olması gerektiği ve nasıl planlanması gerektiği konuları tartışılmış, bir sonuç bildirgesi oluşturularak tüm ilgili kuruluşlara ve medyaya dağıtılmıştır.

Gediz Havzasının daha etkin korunabilmesi için alınması gereken önlemler hususunda sağlıklı bir karara varmak üzere 16.01.1998 tarihinde Gediz Havzası Koordinasyon Toplantısı düzenlenmiştir. Havzada bulunan İzmir, Manisa ve Uşak İllerinin Valileri, Kaymakamları, Belediye Başkanları ve ilgili kuruluş temsilcileri ile mülga Çevre Bakanlığı görevlilerinin iştirak ettiği toplantıda, Gediz Nehri ve kollarına evsel ve endüstriyel atıksuların yeterince arıtılmadan verilmesi ve katı atıkların atılmasının, Gediz Nehri ve kollarına sınırı bulunan tarlalarda kısa sürede ayrışabilen tarım ilaçları haricinde kimyasal tarım ilaçlarının kullanılmasının yasaklanması, ilgililer hakkında diğer kanunlarda belirtilen cezalar saklı kalmak şartıyla Türk Ceza kanunu'nun ilgili maddelerine göre işlem yapılması karara bağlanmış olup; bu hususlar Valilik emri ile tebliğ haline getirilmiştir. Bu toplantıda alınan kararlar doğrultusunda Havza genelinde mülga Çevre Bakanlığı birimlerinin koordinatörlüğünde İzmir, Manisa ve Uşak İllerinde bulunan sanayi kuruluşlarında ortak denetimler yapılmıştır.

Son olarak 19.02.1999 tarihinde mülga Çevre Bakanlığı ve İzmir, Manisa, Uşak ve Kütahya Valilikleri ile yörede yer alan merkezi, yerel yönetimler, üniversiteler ve sivil toplum örgütü temsilcilerinin katılımıyla, "Gediz Havzası Çalışma Toplantısı" yapılmış

olup; Havza'da Hizmet Birliği Kurulması, arıtma tesislerinin yapılması, denetimi, tarım topraklarının korunması alınan kararlar arasındadır. Toplantıda alınan kararlar bir sonuç bildirgesi şeklinde yayınlanmıştır. Manisa İlinin Birlik Merkezi olarak belirlendiği Hizmet Birliği Tüzüğü ilgili Valiler tarafından imzalanmış ve 19.01.2000 tarih ve 23938 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 99/13855 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Birliğin kurulmasına karar verilmiştir. Birliğin kurucuları İzmir, Manisa, Uşak ve Kütahya İl Özel İdareleridir. Birliğe kurucu üye olan İl Özel İdareleri hariç, İzmir'den 13 birim, Manisa'dan 17 birim, Kütahya'dan 5 birim encümenlerinde karar alarak Birliğe üye olmuşlardır. Gediz Havzası İlleri Çevre Koruma Hizmet Birliği bütçesine üye Belediye Başkanlıkları ve Köylere Hizmet Götürme Birlikleri tarafından pay aktarılmaması nedeni ile Birlik aktif olarak hizmet edememektedir.

Gediz Deltası ise, Menemen, Çiğli ve Foça İlçeleri sınırlarında kalmaktadır. Gediz Deltasında 82.000 i aşkın su kuşu düzenli olarak barınmakta olup, bugüne kadar 230 ayrı kuş türü gözlemlenmiştir. 25 e yakın kuş türü sayıları itibariyle Uluslararası "Önemli Kuş Alanı" kriterlerini sağlamaktadır. Sumru, kerkenez, mahmuzlukız kuşu, filamingo, pelikan, ördek ve kaz gibi pek çok tür üreme ve barınma ortamı bulmaktadır. Bu türlerden sumru sadece Gediz Deltasında üremektedir. Alanda kumul, tuzcul ve sazlıklardan oluşan pek çok bitki türü tespit edilmiştir. Toplam 40.000 ha lık deltanın 20.400 ha lık alanı, mülga Çevre Bakanlığı'nca 15.04.1998 tarih ve 23314 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Sulak Alanlar Tebliği ile **Ramsar Sözleşmesi** (Özellikle Su Kuşları Yaşama Ortamı Olarak Uluslararası Öneme Sahip Sulak Alanlar Hakkında Sözleşme) Listesine dahil edilerek koruma altına alınmıştır.

Ayrıca alanın bir kısmı mülga Orman Bakanlığı tarafından 1982 yılında 8.000 ha lık alan Av ve Yaban Hayatı Koruma Sahası, tamamı Kültür Bakanlığınca 1999 yılında 1.derece doğal sit alanı ilan edilmiş, 2002 yılında ise 1. derece doğal sit alanının deniz sınırları belirlenmiştir. Alanda Üçtepeler mevkii ise Leukia Antik Kenti nedeni ile Arkeolojik Sit Alanı'dır.

Gediz Deltasında (İzmir Kuş Cenneti) Çevre ve Orman Bakanlığı İzmir İl Müdürlüğü koordinasyonunda, alan ile ilgili diğer kamu Kurum/Kuruluşları ile Üniversitelerin ilgili bölümlerinin (Çiğli Kaymakamlığı, Menemen Kaymakamlığı, DSİ II. Bölge Müdürlüğü, Köy Hizmetleri Bölge Müdürlüğü, E.Ü. Su Ürünleri Fakültesi, E.Ü. Fen Fakültesi Tekel Çamaltı Tuzlası İşletme Müdürlüğü, Menemen Sol Sahil Sulama Birliği) katılımı ile bugüne kadar düzenli olarak İzleme-Değerlendirme Komitesi Toplantıları yapılmış, mevcut ekolojik yapının devamlılığının sağlanması amacıyla projeler üretilmiş ve İzmir Valiliği Çevre Koruma Vakfı'nın maddi katkıları ile hayata geçirilmiştir.

Bu kapsamda; alanda yaz mevsiminde yaşanan kuraklığın giderilmesi amacıyla mevcut tatlı su kaynaklarının alana aktarılması için, Rama Cansuyu Kuyusu açılması, DSİ II.Bölge Müdürlüğüne ait S-47 sulama suyu kanalının genişletilmesi, alana giren su miktarının belirlenmesi amacıyla limnigraf aletinin kurulması, alanda bulunan ana tahliye kanalından alana acil durumlarda su aktarmak amacıyla 2 adet motopomp ve bu motopomplara elektrik enerjisi sağlayacak trafonun kurulması çalışmaları tamamlanmıştır. Bu çalışmaların sonucunda; yaz mevsiminde alanda meydana gelen kuraklık sorunu en aza indirilmiş ve alanda üreyen kuş türlerinde artış görüldüğü, yapılan bilimsel kuş sayımları ile ortaya çıkmıştır.

Son olarak ise; İzmir Kuş Cennetinde yapılan çalışmalarda birliktelik sağlamak amacıyla, İzmir Kuş Cennetini Koruma ve Geliştirme Birliği kurulması Bakanlar Kurulunca 27.12.2002 tarihinde karara bağlanmış ve 18.01.2003 tarih ve 24997 sayılı

Resmi Gazete'de yayımlanarak Birlik kurulmuştur. Hizmet Birliği kapsamında da İzmir Kuş Cenneti ile ilgili projeler devam ettirilmiş ve yeni projeler hazırlanmıştır.

Bu projeler alandaki ziyaretçi merkezinin restorasyonu, alana kurulan kameralar ile alanın ziyaretçi merkezinden canlı olarak izleme sistemi, alana giden yol güzergahlarına yönlendirme tabelaları yerleştirilmesi, alanın görünümü ile ilgili çalışmalar (otoparklar, giriş kapısı, giriş takı- yapımları devam etmektedir), bitkilendirme çalışmaları, kuş gözetleme kuleleri ve kulübeleri (yapımları devam etmektedir), alandaki mevcut yolların rehabilitasyon çalışmalarıdır.

Bugüne kadar Delta ile ilgili yapılan tüm bu çalışma ve yatırımlar için İzmir Valiliği Çevre Koruma Vakfı ve İzmir Kuş Cennetini Koruma ve Geliştirme Birliği tarafından yaklaşık olarak 2003 yılı fiyatları ile 426 milyar TL. ödenek sağlanmıştır.

Ayrıca, Deltada yer alan Menemen İlçesinde bulunan Emiralem, Yahşelli ve Göktepe yerleşim birimlerine İzmir Valiliği Çevre Koruma Vakfı tarafından arıtma tesisi yaptırılmıştır.

Gediz Havzası ve Delta kirliliğinin önlenmesi ve alanın korunması amacıyla İzmir İl Çevre ve Orman Müdürlüğümüz tarafından yapılan denetimler sonucunda; 2003 yılı içerisinde bugüne kadar Kemalpaşa ve Menemen İlçelerinde faaliyet gösteren 5 adet işletmeye 2872 sayılı Çevre Kanunu'na aykırı durumları tespit edildiğinden, toplam 21.907.158.900 TL. para cezası uygulanmıştır. Gediz Deltasına ulaşılan yol güzergahına moloz dökümlerinin önlenmesi amacıyla da 2872 sayılı Çevre Kanunu uyarınca 1 işletmeye 3.407.099.700 TL ve 1 şahısa 1.135.673.400 TL. para cezası uygulanmıştır.

Moloz dökümlerinin engellenebilmesi amacıyla yol güzergahı boyunca yolun her iki tarafına tel örgü çekilmesi işi İzmir Valiliği tarafından ihale edilmiş olup, inşaatı devam etmektedir

Gediz Deltası'nın Ramsar Alanı sınırları içerisinde yapılaşmaya kesinlikle izin verilmemektedir. Ancak, Delta İzmir kentine yakınlığı nedeni ile sanayi ve konut amaçlı yapılaşma baskısı ile karşı karşıya kalmaktadır. Delta çevresindeki mevcut yapılaşmalar Deltanın Ramsar Alanı ilan edilmesinden önce gerçekleşmiştir. Deltanın Ramsar Alanı dışında kalan kısmı başta İzmir Büyükşehir Belediyesi olmak üzere, diğer ilçe ve belde belediyeleri sınırları içerisinde yer almaktadır. Bu alanlardaki imar uygulamaları belediye başkanlıkları yetkisinde olup, ÇED Yönetmeliği kapsamında yer alan faaliyetler için bu Yönetmelik hükümleri uygulanmakta, ancak bu Yönetmelik kapsamı dışındaki faaliyetlere ilişkin yapılanmalar tamamen belediyelerin yetki ve tasarrufunda sürdürülmektedir.

Ramsar Sözleşmesi ile korumakla yükümlü olduğumuz alanın içerisinde ve dışında sit alanları mevcut olup, bu alanlarda sit kararları alma ve değişiklik yapma yetkisi Kültür Bakanlığı Koruma Kurullarına aittir.

Ramsar Alanı sınırları içerisinde ve sulak alan ekosistemi özelliği gösteren alanın karada kalan kısmı İzmir 1 Nolu Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun 18.02.1999 tarihli kararı ile 1. derece doğal sit alanı ilan edilmiştir. Ayrıca II Nolu Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından da 03.04.2002 tarihli Kurul Kararı ile 1. derece doğal sit alanının deniz sınırlarında kalan kısmı da 1. derece doğal sit alanı olarak belirlenmiştir.

Ramsar Alanı dışında kalan Çiğli İlçesi sınırları içerisinde bulunan ve önergede bahsi geçen alışveriş merkezinin karşısındaki alan İzmir II Nolu Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu Müdürlüğünün 03.04.2002 tarihli kararı ile II.derece doğal sit alanı ilan edilmiş, 26.09.2002 tarihli kararı ile de; Kurulun 03.04.2002 gün ve 10550 sayılı kararı ile tescil edilen II.derece doğal sit alanı, III.derece doğal sit alanı olarak tescil edilmiştir

İzmir II Nolu Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu Müdürlüğü tarafından sözkonusu II. derece doğal sit alanının III. derece olarak değişikliğine ilişkin kurul toplantısına katılım sağlanmış ve Kurulun 03.04.2002 tarihli kararı ile II. derece doğal sit alanı ilan edilen alanın, III. derece doğal sit alanı ilan edilmesi konusunda; alanın Ramsar Alanı dışında yer almakla birlikte, Gediz Deltasının sulak alan ekosistemi ile benzerlik göstermesi nedeni koruma çalışmalarının etkin bir şekilde yürütülebilmesi için III. derece doğal sit alanı ilan edilmesinin uygun olmayacağı yönünde Kurul üyelerine görüş bildirilmiştir. Ancak, II Nolu Kültür Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu' nun 26.09.2002 gün ve 10550 sayılı kararı ile; Kurulun 03.04.2002 gün ve 10550 sayılı kararı ile tescil edilen II. derece doğal sit alanının batı bölümü III. derece doğal sit olarak tescil edilmiştir.

Kültür Bakanlığı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu'nun 5.11.1999/659 tarihli ilke Kararlarında doğal sit alanlarının, koruma ve kullanma şartları açıklanmıştır. Bu karara göre; "III. Derece Doğal Sit Alanları; Doğal yapının korunması ve geliştirilmesi yolunda, yörenin potansiyeli ve kullanım özelliği de göz önünde tutularak konut kullanımına da açılabilecek alanlar" olarak tanımlanmıştır.

Ayrıca, bu alanlarda; doğal peyzaj ve silüet dikkate alınarak koruma kurulunca belirlenecek koşullar doğrultusunda kum, çakıl, taş, maden ve benzeri malzeme alınabileceği, bu amaçla ocak açılabileceği, mevcut tarımsal ve hayvancılık faaliyetlerinin sürdürülebilmesinin yanısıra, koruma kurulundan izin alınmak şartıyla yeni tarımsal ve hayvancılık faaliyetlerinin yapılabileceği belirtilmektedir.